

K R I G S O V E R S I K T

Krigen er gått inn i sitt 5. år under dramatiske begivenheter både i øst og i sør. På østfronten ruller den russiske sommeroffensiv videre med økende tempo og i Middelhavsområdet har operasjonene etterhånden antatt dimensjoner og etter invasjonen av Italias fastland en betydning som berettiger til å tale om en effektiv tofrontskrig i Europa.

Østfronten. Hele midt- og søravsnittet av denne front fra Smolensk til Assovske hav, en strekning på 900 km., er nå i bevegelse vestover. Etter Kharkovs fall måtte tyskerne ved månedskiftet oppgi Donetslinjen og trekke tilbake hele sin sørflanke med prisgivelse av Donetsbekkenets rike gruve- og industridistrikter. Den russiske framrykning i dette avsnitt fortsetter med de viktige knutepunkter Melitopol og Saporosje på Krim-Kharkovbanen som nærmeste mål. På midtfronten er månedens begivenhet russernes erobring av Bryansk, en av hjernesteinene i den tyske østfront og nøklen til Desnalinjen som tyskerne nå ser seg tvunget til å oppgi. Russerne har allerede passert elven på bred front. Tyskerne trekker seg tilbake under seige oppholdende kamper og forsøker å forkorte fronten ved å rette ut de knekkbøyninger som de russiske angrep fremkaller. Hittil har det imidlertid lykkes russerne å sprengre ständig nye kiler inn i den tyske front. Viktigst i øyeblikket er en dyp kile som etter erobringene av Konotop er ført videre fram langs jernbanen til Kiev og allerede har passert Nesjin, og står i øyeblikket 60-70 km. øst for Ukrainas gamle hovedstad. Dette framstøt forfølger to mål som vi senere skal komme tilbake til. I det øyeblikk dette skrives ligger imidlertid hovedtyngdepunktene i operasjonene lengst i nord på midtfronten der Smolensk er utsatt for et stort anlagt konsentrisk angrep og lengst i sør på Kubanfronten der Novorossisk nettopp er besatt av russerne etter månedlange kamper. Dessuten har russerne de siste dager rykket inn i flere viktige byer i Kharkovavsnittet, blant dem Losovijat, Krasnograd, Priluki og Romny. Selv om de russiske seire er store og betydningsfulle er det imidlertid Italia som har vært skueplassen for de mest sensasjonelle begivenheter siden vår forrige oversikt.

Middelhavsområdet. På fireårsdagen for utbruddet av krigen mellom Tyskland og Vestmaktene, 3. september, åpnet den berømte 8. armé invasjonen av Europas fastland med landstigningen på Calabria. Fem dager senere ble denne forsiktige begynnelsen supplert med landsetning av store allierte styrker i Salernobukten, 60-70 km. syd for Neapel. Samme dag kom den store, om enn ikke uventede sensasjon at Italia hadde kapitulert betingelsesløst. Derved var den for Tyskland kritiske situasjon som oppstod ved Mussolinis fall, blitt akutt. Tyskerne har imidlertid med en ganske imponerende raskhet og besluttshet forstått å råde bot på de verste militære og politiske følger av det skjebnesvandre aksebrudd i de seks uker som forløp mellom Badoglios regjeringsovertagelse og kapitulasjonen. Det italienske folk må betale dyrt for dette forsøk på å oppnå bedre kapitulasjonsbetingelser. I første omgang har det kostet svære bombeødeleggelsjer i en rekke italienske byer. Dernest vil nå en langt større del av Italia bli krigsskueplass idet tyskerne i mellomtiden har overført så store forsterkninger at de kan oppta kampen ikke bare om Nord-Italia som planen var opprinnelig, men også om Mellom-Italia etter de siste begivenheter å dømme. Det viste seg nemlig at tyskerne under feldmarskalk v. Kesselrings ledelse var istrond til å møte invasjonen i Salernobukten med så store styrker at den allierte invasionsarmé forbigeende kom i en kritisk stilling. Dette sammen med den dramatiske befrielse av Mussolini har tyskerne utnyttet til det ytterste for å stive opp sin vaklende militære og politiske front, vel ikke helt uten hell. Imidlertid har det lykkes 8. armé under rask framrykning fra Calabria å etablere kontakt med 5. amerikanske armé i Salerno-området samtidig

Siste nytt fra kirkefronten.

På kirkefronten stilner kampen merkbart av. Kirkedepartementet har tapt enhver gnist, når det gjelder å lage provokasjoner. Nå tanker også de kirkelige nasister snart bare på å redde seg selv.

Vi meldte ovenfor at nasibispen Zwilgmeyer, en av nasipartiets aller største beingnagere, hadde rodd i lend. Nå har en annen nasi-bisp, Falck-Hansen fulgt eksemplet idet han har meldt seg ut av partiet. Falck-Hansen er en av de mest innbilske menn som noensinne har gått i en prestekjole. Han er dessuten en sleip opportunist, som alltid måtte prøve lykken i tysk tjeneste. Under lærerkonflikten ifjor foreslo han i en privat samtale med tyske offiserer at man burde stille noen av lærerne opp mot muren og skyte dem, for før ville ikke lærerne forstå alvoret ved å opptre som de gjorde. Falck-Hansen undertegnet også forrederoppropet om å tre i legionens tjeneste. Men da de allierte gikk i land i Italia, gikk denne moderne prelat fra borden. Vi noterer oss med glede at partiet rører som en silkestrompe, men vi kan ikke troste forrederne, som nå forsøker å redde seg i land, med at de har reddet noe som helst. Rettferdigheten venter på strandbredden....

I Hamar bispedømme har Kirkedepartementet utnevnt sokneprest Haga til "biskop" etter Zwilgmeyer. Haga har alltid vært regnet for å være en solid nasist. Vi får se hvor lenge han holder seg. Han begynte forræten sin virksomhet med straks å erklære at han ikke ville finne seg i at Kirkeledelsens prester utsøvet virksomhet der hvor det var nasiprester.

Nasipresten Andersen i Drøbak er ikke tapt bak en vogn. Som tidligere meddelt lot han seg utnevne til sokneprest i Grenland i Oslo, men ville samtidig bli boende i Drøbak og bestyre sokneprestembetet der. Det er en svindel og en frekkhet som søker sin make alle steds - untagen blant nasister. Først ble dette avslatt. Men så søkte han på nytt og truet med å bringe saken for partiretten om han ikke fikk sitt ønske oppfylt. Overfor en slik grovelig trussel bøyet "biskop" Lars Freyland selvsagt av. Han har jo mange lignende korruptionshistorier på sin egen samvittighet fra sin korte "bispetid". Han anbefalte derfor i annen omgang den sak han i første øvslø, dog slik at godtgjørelsen for å bestyre Drøbak bare skulle være kr. 200 pr. mnd. - ikke fire hundre som omsøkt. Dette hadde sin nærliggende forklaring: I øyeblikket bestyrer nemlig "biskop" Freyland selv sokneprestembetet i Petrus menighet og har bare kr. 200 pr. mnd. Og den ene svindler skal vel ikke ha mere enn den andre? Freyland viser seg nøyaktig en gang pr. mnd. i Petrus, og Andersen kommer nok ikke å vise mer i Grenland. Jo mindre, jo bedre forresten.

I Bergen har nasistene selv ekskludert den forvirrede nasipresten Eeg, som har hatt det ned den ene dagen å angre og omvende seg fra all nasisme og be om forladelse, for så neste dag å være forfordeligere enn noensinne. Politiet i Bergen har også sett ham nøyde etter i papirene, han er bl.a. mistenkt for underslag.

Under den store rassiaen torsdag 16. sept. i Oslo ble også prestene Hammarstrøm og Røstad arrestert. Tyskerne fant matvarelagre i deres kirker og mente straks de var kommet over to svartebørser. Og så er det tyskerne selv som har tillatt danskene å sende opp til Norge slike saker til utdeling blant syke og gamle. Etter en del bryderi ble prestene sluppet fri.

VVv

Danmark.

Vår Københavnerkorrespondent skriver:

Luftet kjennes renere i Danmark nå vi er kommet på den riktige siden. Det er den alminnelige oppfatning bland menigmann i Danmark etter den senere tids begivenheter.

Hva er det da som er skjedd i Danmark? Den siste måneds tid før sammenstøtet fant sted var sabotasjehandlingene tatt til i omfang og styrke så å si fra dag til dag over hele landet. Uroen begynte i

Esbjerg og spredte seg etterhvert til hele landet. Det var således uretligheter i Ålborg, Aarhus, Odense og mange andre byer. Lengst varte uroen i København. I Odense kom det til blodige sammenstøt mellom befolkningen og de tyske tropper. Det kulminerte med at en 14-års gutt ble skutt av tyskerne på åpen gate. Den rasende folkemengde kastet seg over den tyske soldaten som hadde begått denne ugjerning og drepte ham på stedet - han ble trampet ihjel -. I mange byer var det generalstreik, og unntagelsestilstand ble erklært flere steder. Men intet syntes å hjelpe. Etterhånden spredte uroen seg også til København, hvor bl.a. byens største lokale Forum, som var rekvisert av tyskerne, ble sprengt i luften. På husgavler og ledig vegglass ble skrevet oppfordringer til sabotasje som f.eks.: "Gør som Esbjørgerne - kast nazi ud." Københavnerhumoren fornekta seg heller ikke ved denne leilighet, mange steder så man følgende innskripsjon: "De ringer og kalder - Vi kommer og knalder.

Sabotagekompaniet".

Det er utlerte folk som driver sabotasje i Danmark, folk som kan sine ting. Stadig finner de på nye metoder. Historien om hvordan Forum ble sprengt i luften vil allerede være kjent i Norge: En svogn fra Carlsberg kom kjørende ned noen kasser sl. Kassene ble båret inn i Forum - og kort tid etter røk det hele i luften. En stor fabrikk i København ble sprengt i luften på den måte at det 3 minutter før kl. 1 om natten ble ringt i telefonen til fabrikkens sabotasjekontakt med beskjed at der lå tidsinnstilte bomber i fabrikken, som ville springe kl. 1 presis - altså om 3 minutter, innen hvilken tid alle vaktene måtte være ute, hvis de hadde livet kjært. Vaktene styrtet så hurtigst ut fra fabrikken, og ble møttatt utenfor av saboterene med revolver. Vaktene ble kneblet, hvorpå saboterene gikk inn i fabrikken, plaserte bombene og sprengte det hele i luften.

Onsdag 25. august reiste dr. Best til Berlin for å få nærmere instrukser, fredag ettermiddag var han tilbake i København og lørdag morgen ble Scavenius kalt til dr. Best. Her ble Scavenius overrakt et ultimatum med 9 krav - de gikk bl.a. ut på at den danske regjeringen straks skulle innføre unntagelsestilstand over hele landet, overlate saboteerer til tysk domstol, innføre dødsstraff, presse-censur (!) etc. Som punkt 9 ble forlangt at Odense skulle betale en bøte på en million kroner, samt at det i byen skulle bli tatt 10 gisler.

Disse krav nektet regjeringen einstemlig å godkjenne. Deres svar ble avgitt lørdag ettermiddag kl. 4. Alle var da klar over at noe ville skje, - man var forberedt på det verste.

Kl. 4 morgen, natt til søndag 29. august, innleddet tyskerne sin aksjon samtidig mot alle militære mål i Danmark: Flåtestasjonen, kasernenene, osv. samt mot Sorgenfri utenfor København, hvor Kongen bodde. De høyere offiserer ble likeledes arrestert kl. 4 om morgenen.

Regjeringen hadde gitt ordre til at der ikke skulle ydes motstand, hvis tyskerne gikk til angrep, men i strid hermed hadde de militære sjefer både i hæren og flåten gitt ordre til at der skulle ydes motstand - likesom ordenen til å senke flåten var gitt. Denne offiserenes ordre har fått befolkningens så å si einstemmige godkjennelse.

I kampen falt 23 danske offiserer og menige - flåten ble delvis senket, delvis flyktet den til Sverige.

Etter uro-natten ble unntagelsestilstand innført over hele landet, og tyskerne gikk frem etter sitt kjente mønster for å skape skrekkspsykose. Fredelige, helt uskyldige folk, ble skutt på gaten, hvis de overtrådte en eller annen av de mange kjente og ukjente forordninger. På gatene så man tanks, maskingeværer og soldater i fullt krigsutstyr. Etter noen dagers forløp ble unntagelsestilstanden mildnet noe, for etter å skjerpes grunnet nye sabotasjehandlinger. På Københavns red ble således senket en 8000 tonns lastebåt, som skulle settes inn i malmtrafikken på Østersjøen.

Den indrepolitiske situasjon er meget uklar. Kongen må betraktes som internert - han sies selv å betrakte seg som værende i samme

situasjon som kong Leopold. Departementssjefene er av den avgåtte regjering oppfordret til å fungere videre, hvilket de gjør. Det sies at tyskerne forsøker å danne en ny regjering. Som mulig regjeringssjef har vært nevnt den danske generalmajoren i Kielburg, Yde. Som regjeringsmedlem har vært nevnt Mr. ing. Christiani, innehaver av det store entreprenørfirma Christiani og Nielsen. Dr. Christiani hører til de sterkt kritiserte entreprenører, som i stor utstrekning har bygget for tyskerne. Det er imidlertid utenkelig at en slik regjering får Riksdagens tillit, hvorfor Kongen ganske sikkert ikke vil utnevne den. Det er vel derfor mest sannsynlig at den nåværende tilstand kommer til å fortsette.

Det har vært foretatt et stort antall arrestasjoner over hele landet, hvoriblant mange offiserer. De internerte offiserer og soldater har forlangt å bli betraktet som krigsfanger - men dette vil tyskerne ikke gå med på, idet de hevder at Tyskland ikke er i krig med Danmark. Som bevis herfor nevner de at den danske gesandt fremdeles befinner seg i Berlin. Hertil har offiserene svart at hvis de to land ikke er i krig, må de falne offiserer og menige betraktes som myrdede. Ved at offiserer og menige blir betraktet som krigsfanger har de, som kjent, etter folkeretten visse rettigheter, som tyskerne ikke har vilet innramme danskene.

Av de internerte danske offiserer er admiral Vedel gitt fri, idet han har undertegnet en foreløpig loyalitetserklæring. På samme betingelser er direktør Steman i Krigsministeriet gitt fri.

Noen egentlig jødeforfølgelse er ikke innleddet. Blant de arresterte er endel jøder, men enkelte av disse er sluppet fri igjen, f.eks. direktør Dessau på Tuborg og Departementssjef Cohen i Statistisk Departement. Det sies at det fra ledende tysk hold har vært uttalt at tyskerne ikke hadde til hensikt å begynne jødeforfølgelser i Danmark, og dette synes - i allfall foreløpig - å være riktig.

Til slutt skal nevnes at den danske minister i Stockholm og etter han flere danske ministre utenlands, har sagt seg løs fra Kobenhavn og har meddelt at de ikke lenger mottar ordre derfra.

Det ble foretatt omkring 1200 arrestasjoner. Blant de arresterte var flere pressemenn, professorer, studenterledere, skuespillere og forfattere.

Tyskerne fremsatte førleden et ultimativt krav om at danskene skal danne ny regjering, men alle gamle regjeringsmedlemmer nekter, også Gunnar Larsen, som har vært en stor tyskvenn.

vVv

Ungarn: Det er dannet et nytt hemmelig politisk parti, "Den ungarske nasjons uavhengighetsront". Denne underjordiske sammenslutning har samlet medlemmer fra de forskjelligste partier. Programmets første punkt forlanger: "Øyeblikkelig separat fred. Avbrytelse av de diplomatiske forbindelser med aksemaktene. Avstraffelse av de politikere og offiserer som er ansvarlige for Ungarns inntreden i krigen." Partiet later til å være godt organisert. Det har en egen sender som kaller seg Kossuth.

Tyskland: Regjeringsråd Theodor Korseth i Rostock er dømt til døden av den tyske folkedomstol og henrettet for at han ved "ond defaitistisk tale og ryktespredning har forsøkt å skade det tyske folks krigsmoral". 3. sept. ble en 24 år gammel student, Arno von Wedekind, henrettet fordi han "overfor utlendinger på simpleste vis hadde uttalt seg om det tyske folk og dets kamp." Endelig er en 48 årig forretningsmann fra Hamburg dømt til døden og henrettet "fordi han i sin korrespondanse hadde søkt å undergrave hjemmefrontens motstandskraft ved defaitistiske påstander".

vVv

Forhistorien til 9. april.

Et av de siste nummer av det svenske tidsskrift "Nu" gjengir noen dokumenter som påny stadfester at det ikke var noen sammenheng mellom

den britiske minelegning på vestkysten 8. april og det omhyggelig forberedte tyske "lynhangrep" på Norge den følgende dag. Det dreier seg om en serie rapporter datert 4. til 8. april fra den danske sendemann i Berlin til den danske utenriksminister. Den 4. april skriver den danske sendemann at den svenske militærattache under påberopelse av militær kilde meget innstendig har advart for et tysk angrep på Danmark og Norge. De følgende dager mottar den danske sendemann liknende advarsler fra annet hold og den 8. april får han besøk av den svenske sendemann i Berlin som meddeler at han fra god kilde hadde erfart at de tyske planer går ut på hel eller delvis besettelse av Norge og Danmark. Dette foregikk alt sammen før noe var kjent om den engelske minneutlegging.

vVv

På Grini er det nå mer enn fullt hus, vel 3000 kvinner og menn. Det betyr et overbelegg på 6-700 så mange må ligge på gulvet i brakkene. Siden midten av august er forholdene skjerpet m.h.t. besøk, brev og pakker.

vVv

Norsk Hydro's store anleggsarbeider ved Mårvann i Telemark som besto i tiget 3000 arbeidere, er innstillet etter bombingen av Hergya.

vVv

"Norges Kulturtинг" trådte 21. sept. sammen til 3 dagers møte. Det er sikkert grunn til å lykkes kulturen.

vVv

Den "elastiske" frontforkortning. I Berlin legger man stor vekt på at de tyske "evakueringer" både ved østfronten og ved sørfronten har vært gjennomført etter tysk initiativ - akkurat som evakueringen av Hamburg og Berlin. Salernoslaget ble således aybrutt enda den anglo-amerikanske motstander måtte oppby sin ytterste kraft for å heve sine stillinger. En omhyggelig leser av Aftenposten kan allerede se at det er den tyske hærledelses hensikt å gjennomføre en frontforkorting som gør forbindelseslinjer overflødig. Man behover ikke å være militær før å fatte hvilke enorme fordeler dette vil medføre.

vVv

Razzia i Oslo.

Torsdag morgen (15/9) klokken 6 og utover dagen til kl. 17 var området Stortorvet, Storgata bort til Gassverket og til Schweigaardsgt. sperret av tyske tropper og politi. Utenfor Grønlands politistasjon var der oppmarsjert 150 motorcykler med politi. En regner med at omkring 2000 mann var i aktivitet under ledelse av Rediess og Terboven. En mener at det gjalt ettersøkte nordmenn, plakater, illegale aviser, radioapparater etc. Endel radioapparater ble også tatt, antagelig 15 i tallset. Det sies også at en sender ble tatt, men det er ikke bekreftet. Folk som skulle til sitt arbeil innen det sperrte området ble sendt hjem igjen. Trikkene gikk gjennom det sperrete området, men med tyske soldater på stigbrettet så ingen fikk komme av eller på innen området. En vaskekone som skulle vaske i en parfymebutikk ble arrestert og kjørt inn på en restaurant hvor hun ble stillet opp mot veggen og måttestå der ned armene i været en halv time. På hvert gatehjørne var der stillet opp mitraljøser, for hver 10 meter i gatene var der postert soldater med geværene i klarstilling. Rundt om i gårdene vrimlet det av soldater og politi. Husene ble undersøkt fra kjeller til loft. Politifolkene banket på veggene for om mulig å finne skjulte radioapparater. Madrasser ble sprettet opp, bøker vridd og vrenget. Dører i leiligheter der folk ikke var hjemme eller ikke lukket opp ble slått inn. Likeledes i butikkene. På Grønlands politistasjon opp ble slått inn. På et kontor kom en mann plystrende, han sterte de overbetjenten. På et sted gikk en mann med høyre hånd i fikk et slag på munnen. Et annet sted gikk en mann med høyre hånd i lommen, Rediess var et fare og pekte på mannen med revolveren og langt hånden opp av lommen. Ut av et hus kom tyske politifolk med

en mann som bar et radioapparat, mannen var bare iført underbuks. Tyskerne tok det hele som en manøvre, det ble lagt ut telefonledninger så de forskjellige avdelingene hadde forbindelse med hverandre. Overalt hvor de kom over mat eller klær tok de det med seg. Ingen kvittering ble gitt for noe som helst. De tok tilogmed småkårsfolks rasjoner og varer, en smørklatt her og der, sukker, høyst nødvendige klær osv. Samme dag ble visse deler av Bergen hjemskikt på samme vis. I Trondheim var det samtidig tysk kontroll av legitimasjonskortene. Mandag 22/9 var Sofiesgt. ved Bislet sperret for undersøkelse.

VV

Mandag aften den 13. sept. ble der funnet en død, forslatt og blodig mann i Strømsveien. Mannen var død da politiet kom til. En privatbil var sett like før taue en annen privatbil. Løsningen på gaten er nå funnet. Det viser seg at privatbilen ble ført av NS mannen Nicolay Gammelsrød som forpakter Teisen gård i Aker. Han var f.t. formann i jordstyret i herredet. I bil nr. 2 satt en kompiss av Gammelsrød, kjøpmann Løken som også er NS. Begge var beruset og kjørte ulovlig bensinbil på forfallent kjorekort. Dagen etter ble bandittene oppdaget og arrestert. Den drepte som de to kjørte fra uten å bry seg om hans tilstand tiltross for at de visste de hadde kjørt på et menneske, var en NS mann, konstruktør Andreas Akersborg ved Statsbanene, en av de ytterst få promill NS folk som finnes innen den ellers så fine jernbaneetaten.

VV

Bredrene Stenersen i Aker, bonden Edvard og ingenieren, henholdsvis fylkesmann i Akershus og ordfører i Aker, er avskjediget, likeså "rikslaugmester", baker Johansen i Kitz.

VV

Bokkott: Sindings "Sangen til livet" som snart kommer opp på kinematografene og Det Nye Teaters "Hedda Gabler" forestilling hvor angivarsken Hilda Fredriksen er påtvunget teatr.t.

VV

Da Hitlers siste tale ble holdt meddealte en tysk offiser fra scenen på Wehrmachtskino i Storgaten like før talen at den ville bli overført i høyttaler før forestillingen. Av de tilstedevarende tyske soldater forlot øyeblikkelig 80 % salen. De ble straffet med ikke å slippe inn til forestillingen. Talen ble bl.a. også overført til den gamle restaurant Metropol hvor Todtfunksjonsrenere holder til. Også her demonstrerte endel av de tilstedevarende ved å forlate lokkalet.

VV

Den ubetryggende utvikling av forholdene innen politiet etter terror-dagen 16. august fortsetter. 350 politimenn landet rundt er eller har vært i fengsel eller konsentrasjonsleir og i Oslo gjennomgår for tiden ca. 60 frontkjempere et 2 måneders "juridisk" kursus for å overta stillingene som politifullmektiger. Man må derfor være klar over at når disse rabiater slippes løs på Oslobefolkingen, vil revolverne komme til å sitte løst i beltet. Schartum, den såkalte kriminalkommissær i Oslo, er forovrig allerede bukket under for påkjenningen ved å vite seg medansvarlig for mordet på Ellifsen (i egenkap av aktør). Han opptrådte døblek på parolen en morgen og slynget ut de merkeligste beskyldninger mot sine underordnede. Senere på dagen kjørte han hjem etter å ha rekvisert politivakt dag og natt. Nå foreligger hans offisielle avskjedsansøkning.

VV

Man må være klar over at tyskerne i Norge etterhvert som de forstår at det er ute med tusenårsriket også denne gang i en overgangsperiode kommer til å opptre svært pirrelig og arrogант. At de for øyeblikket bestjeler oss mer enn noengang før, er en sak for seg - det henger sammen med evakueringen - men det er grunn til å vente mange overilte handlinger av tyske enkeltpersoner. Det er derfor fornuftig å unngå all tysk nærgåenhet i de måneder som er igjen.

VIS FORSIKTIGHET. TA INGEN UNØDIG RISIKO, men

VÅR UREDD !

som de deler av 8. arme som ble landsatt ved Taranto har rykket nordover langs Adriakysten der de viktigste havnbyer Brindisi og Bari er besatt. Derved er hele Syd-Italia med flyplasser og havner under alliert kontroll samtidig som praktisk talt hele den italienske flåte har gitt seg over til de allierte. Selv en Gøbbels på sitt best vil ikke lenge kunne takelegge for sine landsmenn den alvorlige forverrelse Tysklands strategiske stilling derved har undergått i hele Middelhavsområdet. En av de viktigste forutsetninger for den utvikling vi i sommerens løp har vært vidne til i dette område er U-båtkrigsen. Ennå så sent som i mars-april dette år lå senkningstallet etter tyske oppgaver (som riktignok sikkert er overdrevne) mellom 3/4 og 1 millioner tonn. Men så inntraff et drastisk omslag, som følge av sterk effektivisering av kampen mot U-båtene, dels v.hj. av fly, dels ved nye spesialbygde fartøyer utstyrt med særlig fintfølende perleapparater. Resultatet var svære tap som i månedene mai, juni, juli oppgis til ikke mindre enn 90 u-båter med 4000 manns besetning. De store tap virket sterkt på u-båtbesetningenes moral og båtene ble trukket tilbake til Østersjøen for å innøve en ny angrepstaktikk samtidig som fartøyene ble utstyrt med mer effektivt luftartilleri. Den nye taktikk går ut på at u-båtene ikke skal søke å unnslippe flyene ved dykning, men ta kampen opp med sitt luftskyts. I høst ble den nye taktikk prøvd i Biscaya. Eksperimentet ble meget kostbart. På et døgn senket de allierte 7 u-båter, de fleste ved flyangrep. I august måned senket i det hele de allierte flere u-båter enn u-båtene senket handelsskip. Det ser derfor ut til at de allierte også har vunnet denne runde av u-båtkrigsen. Selv om marineminister Knox hevder at u-båtfaren ennå ikke er definitivt eliminert, synes dog u-båtene å ha utspilt sin rolle som offensivt våpen og deres muligheter for å gjøre en stor innsats i forsvarer av "Festningen Europa" er også betydelig redusert. Nederlaget i u-båtkrigsen er sikkert ikke mindre betydningsfullt for krigens utgang enn de tyske nederlag på østfronten. Det raskt stigende tonnasjetall (USA's verfter har de 7 første månedene av året levert 10485000 t.dw.) gjør at de allierte nå kan flytte sine tropper som løpere og ikke bare som bønder på krigens sjakkbrett.

Stillingen etter Italias kapitulasjon. Lettest å vurdere er i øyeblikket endringen i den sjøstrategiske stilling. 4-5 slagskip, 8-9 kryssere, 35 jagere, 28 u-båter og en rekke mindre fartøyer, dvs. storparten av den italienske flåte har seilt inn i allierte havner. Derved er den britiske "kongevei" gjennom Middelhavet definitivt sikret. Bare tyske fly og u-båter kan ennå i noen grad gjøre gjennomfarten usikker. Til beskyttelse av konvoyene mot denne fare egner jagere og andre lette fartøyer seg best, så hele den allierte slagskip og kryssereskadre i Middelhavet frigjøres for andre formål. Det ligger da i første rekke nær å tenke på det fjerne østen der lord Mountbattens fremtidige amfibieoperasjoner sikkert trenger all den støtte som marinen kan avse. For japanerne, som nettopp har tapt de viktige baser Salamaua og Lae på Ny Guinea, vil en forlegning av Middelhavsfletens tunge enheter til Østen bety en sterkt øket trusel mot deres lange og sårbarer forbindelseslinjer.

Også landstrategisk har Italias kapitulasjon medført store fordele for de allierte. Riktignok ser det ut til at Badoglios hålen har gitt tyskerne tid til å fylle de verste huller som oppstod ved at 59 italienske på Middelhavsfronteren falt fra. Men først at dette trukket svært veksler på de tyske reserver som det kunne være full bruk for på østfronten. Dernest har de allierte allerede nå ved besettelsen av Syd-Italia skaffet seg et solid fotfeste på fastlandet med rike muligheter for videre operasjoner. Et blikk på kartet viser at Sicilia og Syd-Italia danner en naturlig bro over til Balkan. Meget kan tale for et alliert angrep på Balkan fra vest: 1. Store områder i det vestlige Balkan er under partisanenes kontroll, noe som kan lette en invasjon betydelig. 2. Otrantosundet er ikke bre-

dere enn at en landstigning i Albania kan foregå under effektiv jagerflybeskyttelse. 3. En landstigning på Balkan ville likesom angrepet på Italia kunne få vidtrekkende politiske følger. Allerede nå er det tydelig at Hitlers vasaller teller på knappene. 4. En Balkaninvasjon vil sammen med en russisk vinteroffensiv gjennom Vest-Ukraina kunne utvikle seg til et storstilet tofrontsangrep på de romanske oljekilder. (Ploesti ligger i luftlinje omtrent midtveis mellom den albanske kyst og Dnjeprbuen.) Men - som fremholdt i en tidligere oversikt - Balkanveiene er få og vanakelige, ikke minst i vest, og den forestående årtid ikke den gunstigste. Selv om de allierte av disse grunner og kanskje p.g.a. operasjonene i selve Italia forståelig skulle avstå fra en Balkaninvasjon i sterre format, har allikevel de allierte ved bestelsen av Syd-Italia skapt grunnlag for en meget effektiv krigføring mot Balkan fra luften. Med allierte flybasør i Syd-Italia kommer hele sydøst-Europa innenfor bombeflyenes rekkevidde. Hva det kan komme til å bety, forstår man godt når man husker at en stor del av den tyske industri nettopp er blitt flyttet mot sydøst for å unngå bombeflyenes beskj. Det tar være harde tider som venter Bulgaria, Romania og Ungarn hvis disse land ikke snart følger Italias eksempel.

Med hensyn til stillingen på østfronten må en nå regne med at sommeroffensiven nå er gått inn i sin avsluttende fase. Den kile som russene i øyeblikket presser fram mot Kiev, er tillike rettet mot de sydøstlige utløper av Pripetsumpene. En framtrengen til disse vil på det nærmeste isolere de tyske Ukraina-armeer fra den øvrige front idet nord-syd forbindelsene gjennom de vidstrakte sumpdistrikter er ytterst slette og i høy grad vanskeliggjør overflytning av ressurser, noe som kan bli skjebnesvangert for forsvarerne. Tiden for større operasjoner i det område der sommeroffensiven pågår, begynner nå å løkke, men alt tyder i øyeblikket på at tyskerne vil bli drevet tilbake til Dnjepr-linjen og dermed vil over halvparten av Ukraina være tilbakeerobret. Ved Dnjepr blir det etter all sannsynlighet en stans i den russiske framrykning, både p.g.a. årstiden og p.g.a. de langt sydøst russiske forbindelseslinjer. Såsnart kullen kommer, er tiden til en fornyet russisk offensiv å vente, da med resten av Ukraina som syret og kanskje med et Balkanframstøt som fjerntre mål.

Stort sett har det tyske "elastiske" tilbaketog hittil lykkes uten alvorlig brudd på fronten, men retturen har nok ikke vært så frivillig som tyskerne vil ha det til. De erindrer også sikkert sin store militarteoretiker Clausewitz s ord: "Men veien tilbake for en erobrer er alltid veien til nederlaget."

vVv

Sjøkrigen.

Slaget om havene er vunnet. Det framgår av den allierte handelsflåtes sterke vekst de senere måneder. Nedenstående tabell bygger for tapene vedkommende på de offisielle tyske oppgaver som er grovt overstokt; for de amerikanske nybyggingers vedkommende legges offisielle tall til grunn, for de britiske skjønnsmessige overslag som nærmest må sies å være forsiktige.

Tap og nybygginger i den allierte handelsflåte 1943

Måned	Tap	Nybygginger			Tilvekst
		U.S.A.	Brit.	Innt.	
Februar	577.000	840.000	180.000	1.020.000	443.000
Mars	851.000	1.030.000	180.000	1.210.000	359.000
April	420.000	1.090.000	180.000	1.270.000	850.000
Mai	415.000	1.170.000	180.000	1.350.000	935.000
	2.263.000	4.130.000	720.000	4.850.000	2.587.000

Den allierte handelsflåte er med andre ord øket med 2.587.000 brutto-tonn i løpet av de fire måneder februar-mai 1943. Denne fremgangen skyldes dels det stadig bedre forsvar mot ubåtene, dels den stadig skræpe nybygging i Amerika. Nybygningen er idag i alt dobbelt så stor som tapene. I tabellen er det ikke tatt hensyn til annet enn totaltap, alt-så ikke skade eller forlis som setter skib forbigående ut av drift. Dessa tap kan vi imidlertid trygt anse som mer enn oppveiet av overdrivelsene i de tyske senkningstall. Utviklingen fremover ventes å bli en månedlig tilvekst til handelsflåten på omkring 1 million tonn, det vil si: flåten vil ved årets slutt være minst 10 millioner tonn større enn ved årets begynnelse. Denne økning svarer til halvparten av hele den britiske handelsflåte ved krigsutbruddet.

Ved utgangen av 1943 beregnes den samlede allierte handelsflåte å bli ca. 5 millioner brutto-tonn større enn ved krigens begynnelse. Luftkrigen.

U-båtene nederlag hadde utvilsomt vakt enda mer sensasjon, der-som det ikke hadde vært før luftkrigen over Tyskland. Navnet Hamburg er blitt symbolet på sommerens katastrofe på samme vis som Stalingrad betegnet vinterkrigens tragiske høydepunkt for tyskerne. Mens frontene vakler og viker der ute legges den ene etter den annen av hjemlandets byer i grus. Den tyske krigsmaskin bombes nå sørder og sammen. Det er den militære side av saken. Men der er også en moralisk side. La oss se litt på den.

I anledning av de i sannhet gruoppvekkende skildringer en nå kan høre og lese fra Hamburg og andre bombede byer er det mange her hjemme som begynner å synes at våre allierte går for vidt. De sier: når hele millionbyer utslettes er det klart at ikke bare militære mål rammes. Det er naturligvis riktig, på en måte, og det kan være ondt å tenke på at mange uskyldige mennesker må lide. Men der kommer en rekke andre momenter til som vi ikke har lov til å glemme.

For det første: i den totale krig som Hitlertyskland har begynt og utviklet med den grusomste konsekvens, er hele befolkningen, og især den tyske, mobilisert for krigen. Alle, unge og gamle, menn og kvinner, ja til og med barna, gjør sin tjeneste i krigsmaskinen. Hitler har selv opphevret begrepet sivilbefolknings. Hvis tyskerne vil ha det innført og respektert igjen, må de gjøre det selv. Ingen andre kan gjøre det for dem så lenge krigen varer.

For det annet: fra ledende britisk hold er luftkrigen over Tyskland nylig blitt betegnet som en "skole for voksne". Den skal få det brede tyske folk til å lære en ganske enkel lekse, nemlig at krig idag er et helvete også for det land hvis tropper enda står dypt inne på fremmed mark. Denne krigs redsler foregår ikke ensidig hjemme hos de andre, de kommer til og med over tyskerne selv. Når de etterpå betrakter skaden og tapene hjemme, vil de kanskje forstå hva de selv har gjort rundt omkring i andre land, kanskje de endog vil si: "Dette skal også ikke gjenta seg."

For det tredje: de som nå nesten synes synd på det tyske-folk på grunn av luftkrigen må huske at det tyske folk ikke er vergeløst, det rår enda idag over verdens kanskje slagkraftigste krigsmakt. Hvis denne krigsmakt ble satt inn til å forsøre hjemlandet og folket, ville den sannsynligvis avverge mange av de lidelser og tap som det nå må bære. Men den tyske krigsmakt brukes ikke slik, den brukes til å holde fast på og undertrykke og utnytte andre nasjoner og deres hjemland. Den brukes ikke til forsvar, men til erobring og aggressjon. Og den sver en terror i de besatte land som er langt verre og umenneskeligere enn de lidelser luftkrigen påfører befolkningen, fordi Gestapo- og SS-terrøren kaldt og bevisst sikter på å pine og drepe enkeltmennesker. Luftkrigen er kamp, den kostar ofre og kan også volde utilsiktede ulykker; naziterroren er morderes og forbryteres fremferd mot vergelasse som er kommet i deres vold. Dette er det umenneskeligste av alt, nettopp fordi det med vitende og vilje gjøres av mennesker.

For det fjerde: Hitlertysklands krigsførsel og terrorvelde har overalt vakt et voldsomt hat i folkene; hos dem alle er det et elementært psykologisk behov for hevn til stede. For å få noenlunne "ren luft" i verden og dermed grunnlag for det fredelige samliv og samarbeide mellom alle nasjoner som trenges etter krigen, er det nødvendig at dette hevnbehovet i en viss monn blir tilfredsstilt. I de mer eller mindre akademiske etterkrigsplaner tales det ofte om at vi må unngå en hevnfred når dette er slutt. Selvom vi mener at freden nødvendigvis må bli temmelig hard, er vi enig i dette. Men da synes det uunngåelig at hevnbehovet må tilfredsstilles under selve krigen. Hevn i stridens hete, mens motstanderen enda kan verge seg, er det eneste ridderslike og moralsk smakelige. Senere, når fienden er slått og ligger der vergeløs, er hevnens tid forbi. Ikke gjennom grusomme fredsvilkår, men gjennom ild og stål nå under krigen må hevnen fullbyrdes. Dette er nå i ferd med å skje i luftkrigen.

For det femte: enkelte frykter for at de alliertes luftkrig vil føre til fryktelige gjengjeldelser fra tysk side og i neste omgang til en ytterligere brutalisering av hele krigsøringen. Helt siden Tyskland for alvor begynte å få føle de andres overlegenhet i luften har Goebbels etter og etter lovet en snarlig og forsberdelig gjengjeldelse. Den er ikke kommet enda. Og det er flere grunner som taler for at den effektivt forhindres - av de alliertes luftkrig over Tyskland. Denne betyr nemlig ikke bare en stadig forstyrrelse av eventuelle tekniske forberedelser til det store hevnfelttog, men den lammer også de tyske hærlederes tro på at et slikt felttog kan lykkes. De vet godt at de allierte nå er både sterke nok og harde nok til ikke bare å verge seg, men også så tilbake med samme eller kraftigere mynt. De tyske giftgass-eksperter vet godt at de allierte er minst like forberedt på gasskrig som de selv, om ikke mer. Luftkrigen har vist hvem som nå har overmakten i luften. Nettopp derfor vokter Hitler seg vel for å utfordre skjebnen ytterligere gjennom ville repressalier.

vVv

Kirken og overgangstiden.

Etter som freden nærmer seg, blir dens mange problemer stadig mer aktuelle. Ikke minst diskuteres det mann og mann i mellom meget om våre hjemlige forhold, og da særlig om oppgjøret med NS og de andre krigsforbrytere. Med tanke på en stilling Kirken har hatt i disse okkupasjonsårene er det mange som spør hva Kirken har å si inn i det kommende oppgjør. Vi har derfor spurtt enkelte av Kirkens menn om deres mening og på grunnlag av deres uttalelser har vi ment å kunne fastslå følgende:

Kirkens standpunkt vil her som i andre ting ikke være bestemt av politiske eller opportunistiske overveielser, men vil være diktert ovenfra av Kirkens forpliktelse på Bibelen og Bekjennelsen. Ut fra denne forpliktelse vil Kirken i tale og handling gjøre den kristne moral gjeldende så vel i samfunnslivet som i den enkeltes liv.

Det må først være klart at Kirken aldri kan ønske at man skal se gjennom fingrer med det onde. Uverton er det for Kirken meget vesentlig at det onde får sin straff. Ikke fordi det skal øves hevn, men fordi Guds rettferdighet krever det. Det kan være fristende å ville gå utenom oppgjøret, å si at nå har vi hatt nok av dødsdom og fengsel, nå vil vi tilbake til de gode, gamle og harmløse dager, og nyte vår gjenvunne frihet uten å blande oppgjørets bitre drikke inn i den og høre rettferdighetens hårde ord. Men tar vårt folk denne kurs, vil vi seile med lik i lasten, fordi vi da ikke grunner vårt samfunnsliv på rettferdighet, men på behagelighet. Forbrytelsen er ikke bare et samfunnsonde, men synd. Kirken har alltid visst at forbrytelse må straffes og synd må sones. "Dersom din ugudelige får nåde, lærer han ikke rettferdighet; i rettvishets land over han urett, og han ser ikke Herrens køyhet", heter det hos Esaias (26,10). Og Paulus lærer at

"evrigheten ikke bærer sverdet for geværs, men er Guds tjener, en hevner til straff over den som gjør det som ondt er", (Rom. 13,4). Respekten for lovens ukrenkelighet, fer landets forfatning og samfunnets øvrighet vil nedbrytes for generasjonen i vårt folk dersom de skyldige ikke blir trukket til ansvar. Selv ikke en oppriktig anger fritar fer straff. Tvert i mot vil en ekte anger vise seg i botferdighet, i bol redskap, ja trang til å sone den brøde som er begått. Den som anger vil ikke utenom oppgjøret men ønsker å ta følger e av sin forbrytelse. Men Kirken må kreve at dette oppgjør skjer i lovlige former. Det er bare øvrigheten som har rett til å straffe forbrytelser; all privat hevn og all personlig hevnlyst dommes av Guds ord. Om vårt folk skulle gi etter for sine lidenskaper, ville vi begynne den nye dag i Norge med å krenke Guds rettferdighet, da ville nazismens ånd trass i alt seiret over oss, fordi vi er blitt som de var. Oppgjøret må og skal skje etter norsk lov og rett.

Kirkens første ord om overgangstiden er derfor et kall til vårt folk og våre lovlige myndigheter om å sve rettferdighet på lovens grunn.

Men Kirken har også et annet ord, og det er ordet om kjærlighet og tilgivelse. Ikke slik at dette skal avsvekke kravet om rettferdighet. Det karakteristiske ved den kristne kjærlighet er nettopp at den kan stå der full og hel, uten at det slåes det minste av på rettferdigheten. Det er en bibelsk grunntanke at Gud selv alltid er helt rettferdig og helt kjærlig. Kjærlighet vil i denne forbindelse si forsoning og tilgivelse over for våre fiender, både i og utenfor landet. Om freden ikke kan føre til forsoning og tilgivelse, vil verden bunnfryse av hat og et tillitsfullt forhold mellom nasjonene vil bli en umulighet. Om vi ikke kan tilgi den av våre landsmenn som har forbrutt seg, men som anger og lider sin straff, da vil vi gå inn i fremtiden med et åpent sår i folkets liv. Anger fritar ikke for myndighetens straff, men den åpner veier for tilgivelse, av Gud og av mennesker, og gir dermed forbryteren muligheten for å begynne et nytt liv. Kirken vil kalte vårt folk til å få det sinn som kan tilgi den enkelte og glemme hans urett. Den fulle tilgivelse hører med til det fulle oppgjør. Kirken kan nemlig ikke gjemme på det onde. En viktig side av oppgjøret er nettopp at vi dermed blir ferdig med hatet og ferdig med synden. For deres vedkommende som ikke ved straffeutmålingen blir avskåret fra all omgang med folket, gjelder det at vi i gjerning viser at vi lar domstolenes straff av en mann være nok, så fremt han holder på å bli en annen i sitt forhold til fedrelandet.

Slik vil Kirken tale til vårt folk om overgangsgidens problemer, og den er av hjertet overbevist om at dette er Guds vei, og derfor veien til folkesunnhet og folkehylle.

Kirken vil ikke slappet, men oppgjør; den vil ikke hevn, men rettferdighet; den vil ikke hat, men forsoning. Den vil bygge Norge i kjærlighet, og den vil kalte alle landsmenn til å være med i arbeidet og la vår tro på rettferd og godhet bli grunnstenen i det byggverk.

vVv

Kirkefronten.

Vi bringer her en del av de episoder som i den siste tid har forefalt på kirkefronten.

Som bekjent har kirker inntatt et avisende standpunkt i spørsmålet om de unge pikers arbeidstjeneste. Den hadde håpet at myndighetene ikke hadde gått til ytterlighetene i dette spørsmål. Imidlertid ble politifullmekting Eilifsen skutt for å ha nektet å medvirke til deres arrestasjon. Det er ikke ledes kjent at statspoliti i endel tilfeller har forsøkt å arrestere de unge piker hvis foreldre nekter dem å møte til denne mistenklig tjeneste. Politiets oppgave er å bringe dem til den såkalte A.T.heimen i Nils Juelsgate 46, en mystisk leilighet hvor det ferdes nasis-piker og soldater. Herfra skal de brinnes videre til leirer. Politiet har også påbud om å arrestere faren, hvis han nekter å la datterenfare. Selvsagt gjeller det å stå fast, alle trusler til tross.

Da politifullmekting Eilifsen ble skutt, hadde assistene den grenseløse impelhet at d mindte den beryktede rasibispen Frøyland

inn til ham som sjælesørger. Nasistene hektør beg intet i retning av sjofelhet.

De legmenn som er blitt "ordinert" til "prester" er uten unntak også en samling morallose personer. Blant disse "herrer" befinner det seg også en mann ved navn Mortensen. Han kom aldri lenger enn til 6. klasse i folkeskolen, hvilket dog ikke er til hinder for at han kan bli embetsmann i quislingstaten. Hans religiøse kvalifikasjoner var at han var pinsevenn. Nå var han blitt "sogneprest" i Hjerundfjord. Men en dag grep politiet en av Ålesunds beryktede gatepiker på fersk gjerning med en mannsperson i en krok av parken i Ålesund. Ved nærmere ettersyn viste det seg å være "sognepresten" i Hjerundfjord. Etter denne skandale, samt endel andre er han nå blitt flyttet til Borgund, like i nærheten av Ålesund. En annen "prest", sporskifter Iglerød overtok nylig Engerdal, hvis prest har sittet på Grini i mere enn ett år. Ved ankomsten dit var Iglerød berusset likesom han manglet det nødvendige utstyr for en prest - en bibel. Han gikk straks i gang med konfirmantundervisning. Det meldte seg 8 stykker mot normalt ca. 40. Da konfirmasjonsdagen kom uteble imidlertid også disse 8. Der kom ikke et eneste menneske i kirken.

En ny oppsiktvekkende "omvendelse" bland nasiprestene harfunnet sted. Rotten som denne gang kryper fra borde er "biskopen" på Hamar, Dagfinn Zwilgmeyer. Han gjorde sin nasikarriere i Bergen, hvor han innchadde følgende stillinger på en gang: Sogneprest i Fana, ordfører i Fana, fylkesmann i Bergen og Hordaland samt biskop i Bjørgvin bispedømme - foruten en hel del mindre bein til seg og sin kone. Han var en fanatisk nasist. Imidlertid gikk bergenserne det ivrige naspar så fullstendig på nervene at de trakk seg unna til Østlandet for å komme til hekte igjen. Nå er situasjonen på verdensfrontene blitt noe annerledes enn den gang han skrev under på legionsoppropet og oppfordret våre landsmenn til forrederi. Nå forsøker han å redde i det minste livet. Han har derfor i sluttet av august meldt seg ut av nasipartiet og bedt seg frittatt fra sine stillinger. På Hamar er han dessuten opp i en stor svartebørsaffære, som nasimyndighetene dysset ned.

To nye prester er blitt "avsat", d.v.s. de skal av politiet hindres i å utføre sin gjerning. Det er pastor Løken i Arendal og pastor Scheie i Strømmen, sistnevnte er også farvist.

I Holland har de "kristendomsvennlige" tyskere nå tatt alle kirkeklokker for å stoppe dem om til granater. For tiden holder de på med forberedelser til å la de norske kirkeklokker gå samme vei.

v/v

Kirkedepartementet, august 1943 - et tidsbillede

1. august var det personskifte i ekspedisjonssjefsstillingen for Skoleavdelingen. Norvik fratrådte da etter 2 års tjeneste og ble avløst av Almar Ness. Norvik er utnevnt til rektor ved Berg skole i Vestre Aker fra 1/9 og skulle derfor ha fortsatt i departementet til dette tidspunkt. Imidlertid var det så naktpåliggende for Skancke og "byråsjef" Pedersen i ministerkortoret å få Ness inn i departementet straks, at det ble bestemt at Norvik skulle fratre ekspedisjonssjefsstillingen 1. august og "feriere" i august. Faktisk har derfor Norvik vært tvangsperrmittert i august måned og har møttet nøyse seg med å avlegge korte visitter av og til i departementet denne månedene. Fra 1. august overtok hemlig Ness Norviks kontor og alle saker som hører til ekspedisjonssjefsstillingen. Årsaken til personskiftet er personlig uvennskap mellom Norvik og "byråsjef" Pedersen, som lider av et umettelig maktbegjær. Norvik har i den siste tid søkt å gi det skinn av at han ikke har villet gå med på politiske krav fra nasimyndighetenes side, og at han derfor er blitt sparket fra sin stilling. Norvik har - som den lev han alltid har vært - øyensyrlig trodd at han skulle rehabiliter seg overfor jøssingfronten i departementet ved å gjøre seg selv til martyr. Men hans taktikk har slått fullstendig feil, fordi alle i departementet kjenner det faktiske forhold og ikke på

noen måte har fått seg påvirke av Norviks katzenjammer.

Feyling kom tilbake fra sitt "studieopphold" i München i begynnelsen av august. Feyling ga den første dag etter tilbakekomsten ganske drastiske skildringer av forholdene i Tyskland. Årsaken til denne åpenhet var helt enkelt Feylings store glede over å være hjemme igjen og "kjenne fast jord under føttene", som han selv sa. Det kom imidlertid snart Skancke for øret at Feyling ga altfor realistiske skildringer av forholdene i Tyskland. Feyling ble derfor oppkalt til Skancke og fikk der pålegg om ikke å fortelle noe om forholdene i Tyskland. Etter denne konferanse hos Skancke var Feylings munn fullstendig med sju segl om alt som vedkom Tyskland. Forandringen var helt overveldende. Feyling er nå falt tilbake i de gamle folder og legger for dagen samme iver etter å forfølge gode nordmenn i og utenfor departementet. Det er karakteristisk at husundersøkelser har vært foretatt hos flere av Feylings funksjonærer i den siste tid og statspolitiet er til stadighet i departementet og forhører funksjonærer og undersøker arkivene. Det er en angivelig "lekasje" som statspolitiet er på sporet etter. Alle undersøkelser i departementet har vært helt resultatlisse, til tross for at statspolitiet både har truet og lokket funksjonærer til å engi sine kolleger. Statspolitets siste undersøkelser har satt politiet på den tanke, at det er i postvesenet at "lekasjen" er. For å få en slutt på dette har Feyling bestemt at alle brev av politisk innhold heretter skal sendes i almindelige konvolutter uten påtrykk av avsender. Likeledes skal det ikke benyttes tjenestemerker, men almindelige frimerker på slike brev for å forhindre at det drives opplasje gjennom postvesenet.

Sekretær Garathun sitter fremdeles fengslet. Han er nå overført fra Bredtvedt til Møllergata 19. Det er lite håp om at han kommer ut før krigen er over.

Den avskyligste av alle angivere i departementet er "ekspsjonsjonsjef" Theisen. Hans opptreden har vakt stor muntherhet blant funksjonærne, idet han avvækslende går med og uten partimerke etter som frontrapportene er gode eller dårlige for tyskerne. Han blir derfor betraktet som departementets politiske barometer. Selvfølgelig har partimerket ikke vært synlig i den siste tid.

M.o.t. de ytre etater er det ikke inntrådt vesentlige endringer i stillingen overfor kirken og prestene. Det er imidlertid ikke bare kirkefrontens prester som volder departementet bekymringer. Stadig flere av nasiprestene volder sine overordnede bekymringer. "Biskop" Dagfinn Zwilgmeyer på Hamar har således nylig bedt om departementets samtykke til å melde seg ut av NS. Den av nasiprestene som volder Feyling mest besvar er avgjort Johannes Andersen (Johannes den kjøper). Etter at han ifjor gjorde seg helt umulig i Drøbak, ble han i vinter forflyttet til Porsgrunn. Her gjorde han seg ennå mer forhatt enn i Drøbak, idet han med makt bånet seg adgang til hjem hvor avdøde skulle føres til gravkapellet. Selv de stedlige nasimyndigheter fant at dette gikk for vidt. Kirkedepartementet ble derfor nødt til å tvangsflytte Johannes Andersen til Grønland menighet i Oslo. Andersen sendte en meget kraftig protest mot denne forflytning, som han ikke engang var blitt spurt om og som avgjort var mot hans ønske. Da departementet imidlertid ikke var villig til å omgjøre sitt vedtak, satte Andersen seg på bakbeina og forlangte å beholde Drøbak sokneprestembete og bli boende der samtidig med at han overtok Grønland sokneprestembete. Dette fant Frøyland for graverende, da Andersen på denne måten ville få større inntekter enn "biskop" Frøyland selv hadde. Feyling var enig med Frøyland og forlangte at Andersen straks skulle overta Grønland sokneprestembete og skaffe seg leilighet i Oslo hurtigst mulig. Andersen ble meget oppbrakt over dette og forlangte å få utlevert fra departementet de klager som var kommet inn fra partimedlemmer og tillitsmenn på ham. Dette ble blankt avslått av Feyling. Andersen skal nå gå til saksanlegg mot departementet, men det viser seg meget vanskelig for ham å få noen kvalifisert jurist til å føre saken. Det siste som forelig-

ger fra Andersen er at han forlanger sin sak brakt inn for "Partirettens", en "sokneprest" som er svært ubehagelige for departementet toner over den "ukristelige" motstand han møtte over alt. Dette hadde gått ham så på nervene løs, at han kategorisk nektet å være lenger i Kopervik og forlangte å få et annet embete på Østlandet. Hans søknad ble blankt avslått av departementet og som straff for sin oppsetsighet ble Fosse tvangsperrittert i 4 måneder.

På forsommaren inneholdt den frie presse en melding om at den gamle og ovfaldige pastor Hans P. Ruud, som nå er konstituert som sokneprest i G. Åkervenighet, hadde opptrådt som likrøver overfor sin avdøde kone. Ruud har nå anmeldt sin svigerinne for å ha satt denne historien i omløp. Statspolitiet har tatt seg av saken og har også avfrue, Emma, døde 10/2 d.å. Hun hadde et meget kostbart gebiss som var laget av tannlege Eyde-Evensen. For min avdøde hustru var brukt til tannleggen så da at han også hadde en regning for meg selv. Foreslo at han skulle få det kostbare gebiss tilbake som en del av belastelse til å la folk fra Wangs begravelsesbyrå hente gebisset. Dette var selvsagt på lyse dagen." Denne forklares som Ruud avga for politiet 2/7 1943 taler for seg selv. Når husker på at mannen er 83 år, kan en ikke med rimelighet forslage at han skal kunne huske flere detaljer fra likranet, som føres i 5 måneder før politirapporten ble tatt opp.

Blockaden av de nye førsteklasser på lærerskolene har vist seg å bli meget effektiv både for de ettårige og femårige kursene. Nest en allo aspiranter som hadde meldt seg til førsteklassene har seinere trukket seg. Ved opptakingsprøven nylig ved Notodden lærerskole mottok således bare 7 aspiranter. Ved Stord lærerskole blir det overhodet ikke mulig å få i gang noen førsteklasser i år p.g.a. manglende elever. Ved Elverum lærerskole har også innmeldingen av nye elever vært så liten at det ikke er mulig å få i gang noen førsteklasse ved den ettårige lærerskole (studentklassen). Dette glimrende resultat av blockaden har ergret nasistene i høy grad. Det har vært foretatt undersøkelser for å bringe på det rene hvorfra denne parolen er gått ut. Men også her har resultatet vært negativt.

I den siste tid har en merket at departementets holdning overfor skolefronten har vært noe mindre aggressiv. Som et uttrykk for dette må en se den ting, at fhv. skoledirektør Markhus er blitt godkjent som styrer av Sunnhordland folkehøgskule for skoleåret 1943/44. Men på den annen side må en huske på at departementet fremdeles fortsetter å avskjedige mislibige lærere i folkeskolen.

To av departementets sekretærer er berørt av arrestasjonene av de norske offiserer, nemlig kaptein Bjerke som er arrestert og kaptein Bergly, som har vært "forsvunnet" siden arrestasjonene tok til.

VV

Det foreligger nå noen tall som belyser det rette forhold ved lærerskolene. På Elverum meldte det seg ca. 60 stykker til den femårige skoles førsteklasse. Av disse møtte det til opptaksesprøven bare 11. Av de 11 strøk 4, derpå trakk 3 seg - og de tre resterende er enda ikke møtt fram. Til den ettårige studentklasse ble det opprettet 27 elever. Av disse trakk straks 10 seg, etterhvert har 10 til trukket seg og av de resterende er flere veklende i sin beslutning om å fortsette. - På Notodden var det materiale til bare å oppta 7 elever, hvorav altto har trukket seg. På Stord er det 10 elever i den femårige skoles førsteklasse og 15 elever i studentklassen. - Det er en selvfølge at de som går disse klasser aldri vil få noen post i den norske skole når det blir ordnede forhold igjen.

VV